

NOVINE

SLOVENSKE KRATINE

Naročnina na 1/4 leta 5 Din, na posamezni naslov 6-25 Din. V inozemstvo mesečno 6 Din. Od 1. julija doma 6 Din več, v inozemstvu 12 Din več. Doma se lahko v blagi plača.

IZHAJAJO VSAKO NEDELO.

Uredništvo i uprava: Ljubljana, Sv. Petra cesta 74.

Cena oglasov: Cela stran 800 Din, mal oglas do 35 reči 10 Din, više vsaka reč 1 Din. Med tekstem so oglasi 15% dražji — Po-püst od 5-50% — Poštna ček. pol. št. 11.806.

Deca - blagoslov družine.

Dendenešnji je vse naopak. Življenje se burka kak kalna voda. Ljudje so maloverni i boječi. Nemrejo več prepoznati laži od istine, ljubavi od sovraštva, svetlosti od kmice.

Vidi se, kak da bi cilo narava zablodila na svojoj poti. Sunce sveti, ali ljudem ne. Tak kmično je v njihovih dušaj. Sto i sto skrbi čaka pred dverami i trbelo bi je odpraviti na nekši način. Kak, sirmak človek ne ve več. Preveč ga je oslabilo sunce modernoga življenja.

On ne mara za to mrzlo življenje, pa njemi ga posili rivlejo v srce. Ne ve, odked so prišli i zakaj ga glásijo, čüti pa, da je ne pravo, da so tej ljudje brezi ljubavi i brezi Boga. On je pa dosegamao z Bogom živo i je srečen bio.

Pa on zna. Ešče pomli, kak so živeli, gda je mali bio. Mati, oča, mlajšivi sestrici, brat pa on.

Vsakši večer so pokleknoli pred raspetjé, pa so molili. I gda so skončali, so si seli k peči i si pogučavali. Ka vse so znali oča povedati! Pa mati! Kak so je božali i kak so njim oni vračali njivo lübezen. Či so mati žalostni bili i so njim skuze privrele iz oči, kak je nekaj zgrabilo za mala srca, da so na glas zajokali. Ne so mogli gledati, da bi njiva mati jokala. Njiva mati nesmi nikdar jokati.

Pa zdaj? Sam je oča sedmero dicé. Oča je, kak nekda njegov bio. I ženo — mater sedmero decé — za štero bi dao svoje življenje. Nikdar je nede mogeo zadosta lübiti, nikdar njoj povrnóti njenih trüdov.

Šo je na delo v tujino. Morao je iti, zavolo krüha. Šo je i mlado mater troje decé nehao samo.

Kak njemi je dostakrat bilo srce v tujini. Kak je trepetao i molo k svojim Bogi, naj njemi očuva najdragše ka ma na sveti. Dosta je preneso, vse pretrpo iz ljubavi do tistih,

ki so ostali zapuščeni, deleč deleč na domačoj zemli.

I gda se je povrno, kak so ga sprijali njegovi najdragši. Z lübezni punimi srci so njemi pripežali proti, od veselja so njim skuze zalezale oči,

Ali dnes den je ljudstvo betežno. I v svojoj betežnosti kaple či duže globše.

Mladina ne sprevidi, ka si kople grob. Ona šče živeti, se izživeti, naveseliti se do konca. Pa ne samo

Te dni so slovesno vpelali novoga nadškofa Innitzera v Beči. Slika kaže, kak dijaki v svečanih oblačilaj sprevajajo novoga püšpeka v stolno cerkev sv. Štefana.

gda so ga zagledali. Dosta je doživo na sveti, ali kaj takšega je ešče nej doživo. Nikdar je ešče nej jokao, ali gda je obino njo, štera njemi je pri-tekla naproti z drobno decov, te se njemi je nekaj potrgnolo v srci, sladke skuzé so njemi privrele iz oči i jokao je kak dete v njegovih náročaj, jokao od veselja i blaženosti.

Očevje i matere, presrečni ste v svojoj radosti! Toti je vaša lübezen ovenčana s trnjevim vencem, ali lepa, nebesko lepa je. Vi znate i razmite, ka so vam deca i ka bi vam bilo življenje brez njih.

Srečna naša sirmaška zemla, dokeč bo mela takše stariše, kak ste bili vi! Ne ste poznali vučenosti, ne ste hodili v visike šole, pa ste bili modri. I od svoje modrosti ste nam bogato dali.

Vam je bio hižni zakon sveti, zato je bilo blagoslovljeno vaše življenje.

mladina, tüdi starejši so okuženi.

Kama pride človek, ki je samo po krstnoj knigi krščenik i šteromi je vera süho drevo? Kama pridejo ljudje, ki vržejo iz svojega srca Boga i vpostavijo kralestvo greha? Kama pride človek, ki zavrže svetost družinskega življenja? Ka so njemi nedužna deca i njio angelsko čisti pogled? Odvišen križ!

Istinsko! Zató naš narod kaple iz mlačnosti v podivjanost, zato bošnjaki tak hasnovito sejajo belo kügo, zato je naša inteligenca tak brezbrizna, zato naša mladina vméra po mlaküžaj tujine, zato dečkov pesem tak slabo doni po naših vesnicaj, zato so našim dečkom dekla, čik i liter cio življenja, zato so naše dekile tak plitve, zato je njüo smeh tak ženski, zato je naš študent tak visiki, zato je naša narodna zavednost tak siromaška, zato je naše vervanje i življenje tak farizejsko!

Te pa ešče mislimo, ka smo cvet svoje slobodne domovine?! Kakšna zmota . . . Zbudimo se, stopimo na pot v novo življenje!

Politične vesti.

Novi poslanski klub. Več narodnih poslancev je izstopilo te dni iz dozdajšnjega edinoga poslanskoga kluba i so ustanovili svoj Narodni jugoslovanski klub. V novom klubu je dozdaj ešč nieden slovenski poslanec.

Sestanek od poslancov Male antante v Belgradi. Te dni se razgovarjajo v Belgradi odposlanci Male antante, to so države: Jugoslavija, Češkoslovaška, Rumunija i druge srednje evropske države glede enotnega stališča za bližnjo razorožitveno konferenco.

Angleška. Angleška vlada misli predložiti vsem evropskim državam sklenitev svečane izjave, po šteroj bi se države zavezale, da ne bodo države medsebo v bodočih 5 do 10 letaj vporablale za reševanje svaje nikšega nasilnoga orožja.

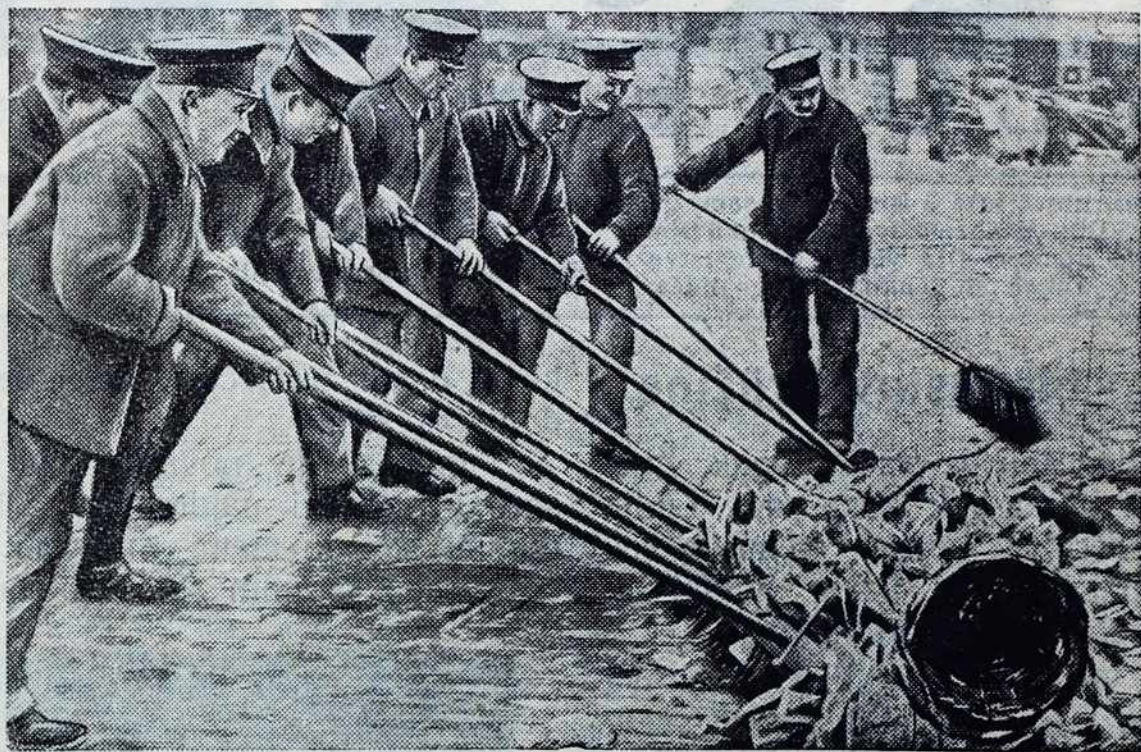
Volitve v danski parlament. Pred dobrim tjednom so bile volitve v danski parlament. Pri tej volitvoj je zmagala vladna stranka (demokrati pa socialisti), dobili od 149 poslancev 76.

Nemci ešče zmerom nemajo nove vlade. Predsednik republike Hindenburg je najprle k sebi pozvao voditela narodnih socialistov Hitlera, šteri bi naj sestavo večinsko vlado, ar je pa bio trüd Hitlera brezi uspeha, ravnotak tüdi voditela prelata dr. Kaasa, da bi sestavo večinsko vlado, se

najhitreje palik vrne na predsedniško mesto baron Papan.

Gömbös obišče Austrijo. Novine so že prinesle, da je madžarski ministrski

Ešče nekaj o našoj gimnaziji! Prlé kak nam je poslao g. suplent Mušič popravek, je naša

Našim čitatelom je znano, da so pre dvema tjednoma bila Nemčiji volitve v državni zbor. Slika nam kaže, kak delavci po vulicoj Berlina pospravljajo volilne plakate.

predsednik Gömbös pred kratkim obiskao Musolinija, zavolo gospodarke zveze med Madžarskov i Italijov. Tak bo tüdi zdaj šo v Beč, gde se bode z voditeli avstrijske države razgovarjao tüdi o gospodarskih stvareh.

uprava prejela od njega napisano dopisnico. Ar bode javnost zanimala vsebina dopisnice, jo priobčimo v celoti :

M. Sobota, 28-X 32.

Prekmurska knjiga.

Kdor hoče biti živa mladika svojega naroda, mora brez nehanja črpati iz njegovega duhovnega življenja. Literatura pa je eno najodličnejših ustvarjanj narodovega duha, ki nas z njim veže in ga v nas oživlja. Živo poznavanje literature našega naroda je tedaj pogoj zvestobe narodu.

Slovenska krajina je razvila v dobi 200 let nemajhno književnost v svojem narečju, ki sicer ni samostojna narodna literatura, marveč organski delež slovenskega slovstva. Naša dolžnost je, da spoznavamo to delo, ki pripada že preteklosti in je njega razvoj že zaključen ter nam vprav radi tega pojasnjuje kulturno zgodovino naše krajine med Muro in Rabo. Današnja razstava naj temu nekoliko pripomore. Za uvod naj bežen oris označi razvoj in značaj prekmurske knjige.

Pri ogrskih Slovencih v literarni rabi njihovega jezika madjarščina v prvih šestih letih sožitja ni bila tako nevarna kakor pri ostalih Slovencih nemščina ali italijanščina (Kidrič, Zgod. slovenskega slovstva, s. 12), vendar se radi politične razcepljenosti, podrejenosti cerkvenopravnim okolišem s središči izven slovenskega ozemlja ter vrste ustaljenih ovir socijalnega in kulturnega značaja (n. d., s. 18) literarna delavnost pri njih ni mogla razviti do začetka 18. stoletja. Ker se v okoli 150 letnem življenju prekmurskega protestantizma v njem ni udomačila niti slovenska niti kajkavska knjiga, je bila kulturna ter religiozna zaostalost pro-

testantizma enaka prejšnji katoliški. Niti tiskarna v Uj Szigetü v Zelezni županiji na posestvu prekmurskega velikaša Tomaža Nádasdyja 1537.—41., niti potujoča tiskarna, ki je 1573.—74. delovala na posestvu Bánffyjev v Dolnji Lendavi, a v drugi polovici 1574. v Medjimurju ni pospešila skrbi za prekmursko knjigo. Da je bila raba kranjskih protestantskih knjig najbrže precej redka (n. d. 115), in „da je bilo v Prekmurju več hrvaških nego slovenskih protestantskih knjig“ (n. d. 79), o tem priča tako jezikovna separacija prekmurske knjige od prvih, kakor tüdi očiten vpliv drugih. Najstarejši spomenik prekmurskega pismenstva, pogodba iz 1642. (gt. Časopis za zgod. in narodopisje 1927.), kaže močan kajkavski vpliv.

Prvi literarni poskus v prekmurščini je rokopisna pesmarica (last Zgodovinskega društva v Mariboru), katere prvi zvezek je vsaj iz 17. stoletja, drugi pa iz druge polovice 18. stoletja. Oba zvezka vsebujeta poleg cerkvenih in svetnih pesmi tüdi nekaj proze ter hrvaški odlomek pesnitve o Zrinjskem.

Tiskana vrsta prekmurskih knjig je začel protestant Ferenc Temlin s prevodom: Györszki katekizmus — Stámpani v — Halli 1715. O piscu je znano le, da je doma s Krajne, knjiga ni ohranjena.

Neznan je pisec delča „Abecedarium Szlowenszko“ iz 1725., ki vsebuje tüdi molitvene obrazce.

Naslednji znani pisatelj je Mihal Sever, doma iz Vaneče, ki je prevel iz nemščine „Réd Zvelicsansztva . . .“ 1747, zbirko cer-

kvenih tekstov, tüdi pesemskih. Nagovor se začne: „Lüblenomi szlovenszkomü Narodi, steri Evangelcsanszko vöro vadlúe . . .“ To je prva izpričana raba naziva „slovenski narod“ v slovenski knjigi (dopolni v Kidričevi zgod. 127. s.)

Za njim je prišel Števan Küzmič, rojen l. 1723. v Štrukovcih, učitelj v Nemes Csó in pastor v Šurdu, kjer je umrl 22. decembra 1779. Ta naš v svetu najbolj znani pisatelj je začel smotrno izpopolnjevati vrsto nujnih knjig. Sporočeno nam je, da je izdal katekizem in abecednik s čitanko v prekmurščini ter aritmetiko in Colloquia v madžarščini.

Ohranjen pa je „Voere krsztsánszke krátki návuk csiszte rejcsi bo'ze vö zebráni, i na nyov vszejm vernim vu vszakom szkü-sávanyi na podpéranye, vu nevouli na pomáganye, v szmrti na troust, ino potomtoga na vekizecsno zvevicsanye, Pouleg nisteri scem szpodobni Molítev ino Pejszen Nazáj gori poczimprani. V Halli MDCCLIV. 296 strani.

Da je K. zavestno začel z delom, pričajo besede v uvodu, da je vzrok pomanjkanju „slovenskega düševnoga pisma“ ali „žmetnost jezika“ ali pa „nemarna vragljivost“ poklicanih ljudi. Poleg svetopisemskega in katekizemskega teksta je priobčil 19 pesemskih prevodov iz nemščine, deloma po Lutru. — Izrazne možnosti našega narečja so najbolj izčrpane v njegovem delu: „Nouvi zákon ali Testamentom Goszpodna Nasega Jezusa Krisztusa zdajo prvics z Greskoga na sztári szlovenszki jezik obr-

P. t.

Uprava „Novin“

M. Sobota.

Dokler boste širili o naši gimnaziji take netočne vesti, namenoma škodovali ugledu najvišjega prekmurskega kulturnega zavoda, z edino tendenco, da zastopate interese 3 Vaših ljudi, odklanjamo vaš list in prosimo, da nam ga več ne pošiljate.

Ubaldo Justin
dipl. nast. glasbe

Mušič Rudolf
profesor

Albin Mali
profesor.

Po domovini.

Pógovori púšpekov. Iz cele države so bili preminečo dneve v Zagrebi. Gučali so od vseh težav katoliških vernikov v Jugoslaviji. Za novine so dali samo kratko izjavo, ki pravi, da obsojajo vse napade na sv. Očo, ki se godijo pri nas.

To je tudi gimnazija! Naš senat je poslušal nedavno, kak je v Čački (Srbija) eden urednik delao izpite prek več razredov gimnazije — v par mesecaj! Aš je preveč noro odgovarjao, je spadno, pa so njemu znova dovolili delati izpite, celó maturo — prle kak je dovršo nižje razrede. Zdaj so tudi na ministerstvu spoznali, da je to že malo preveč — i so kaštigali profesore tiste gimnazije. Mogoče tej tudi „popravke“ pošlejo v kakšne novine??

Küzmič je pripravljao tudi pesmarico. Njegovo gradivo je izdal, ponošeno z lastnim, Mihal Bakoš: „Nuovi gráduvál“ (1789). nyeni po Stevan Kúzmicsi Surdánzskom F. v Halli Saxonskoj 1771, str. 854. — Poleg verskega pomena tega dela moramo upoštevati pravtako njega literarno važnost. „Predgovor“ (14 str.) govori o „slovenskem narodu“ od srejdnyega mourja notri do Bejloga naštevajoč skoro vse slovanske skupine. O ožjem sorodstvu z ostalimi Slovenci pravi: „... se spomenémo s Krajncov i zdolnyi Štajercov, ki so, kak štimamo, z našimi Vogrskimi vu Železnoj, Zala i Šomockoj Stolicí bodoučimi Sloveni vrét ostánki ovi Vandalusov, kateri so po Kristušovom rojstvu na pět stou (v 5. stoletju) z ete králevčine Vlaški i potom Španyorski orság. odnut pa prejk mourja v Afriko odplavali.“ Dasi verjame zmotnemu naziranju takratnih polihistorjev o „vandalskem“ izvoru Slovencev (slično tudi Bohorič v svoji slovnici, iz kátere citira tudi Kúzmičev predgovor), vendar nam je njegovo priznanje k slovenski celokupnosti dragoceno dejstvo. Značilno je, da štiri sledeče izdaje N. Z., tega predgovora niso prinesle. Kúzmičevi verski in literarni dediči bi pač morali gojiti ob poznavanju in priznavanju tega predgovora drugačno miselnost kakor jo dejansko so!

Dalje pozna prevode biblijskih knjig južnoslovanskih protestantov v 16. stol. in Lužičanov. Toda „Vogrski Sloveni“ ne morejo rabiti „Truberovoga, ni Dalmatinovoga“ prevoda. „Što de tak kráto našim med Múrom i Rábom prebivajoučim Slovenom te s.

Slovenski misijonar v Afriki, p. Jožef Musar je preminečo nedelo v Ljubljani predavao od prilik v Afriki. Živo je tam 12 let i to v Južnoj Afriki; njegova misijonska pokrajina meri 83.000 kvadrat. km i ma 485.000 ljudi. Zemlja je bogata z rudami, premogom, džündži (biseri), zlatom. — Sem so prišli „belokožci“ iz Evrope, vpevali fabrike, zidali ceste itd. pa prisilili čarne zamorce, da so se njim podvrgli v službo. Tak kopajo čarni robi več jezér metrov pod zemlóm rúdo za Evropece, zaslužijo po 30 Din dnevno, beli delavci pa 200 Din!! Črnici opravljajo samo niska dela. Niti nemijsijo gnešte stanívati i kamakoli iti. Njihova tolažba je alkohol... Tak delajo bogataši v Afriki — z ljudmi! Misijoni opravlejo tú žmetno delo, da zdignejo sirmaško ljudstvo v krščansko življenje. Luteranski misijonarje so svoje delo tak opravljali, da so zamorcom nastavili 130 novih verskih „cerkvi“, to je novih krivoverstev. Tudi komunistične zablode se širijo. Edino katoličanski misijoni lejko pričakújejo, da pomorejo Afriko k višemi življenji.

Autobus, ki vozi potnike iz Čakovca v Koprivnico, na cesti zgoro. Poškodívani je nišče ne.

Zgorelo je 15 mesečno dete v Zagrebi. Odprla je šporet (štedilnik), iz njega je vdaró ogen i je naednok bila v plámini. Rešiti so je ne mogli. Na deco trbe pač skrb meti...

Ljubljana je pojela od julija do novembra prek dva milijona kil zelja, repe i krumplov!

Premeščenih je več učitelov i učitelíc meščanskih šol iz Slovenije v južne kraje naše države.

Bože knige na svoj jezik... obračati?“ (Grafenauer, Slov. čit. II., 290. napačno tolmači navedeni stavek: Kdo bo tedaj v kratkem (!) prevel.)

To je začetek vrste prekm. protestantskih pesmaric (Barla: Terplan — psalmi; Šijarto: Mrtvečne pesmi).

Združitev prekm. Slovencev v novi škofiji v Sombathelyu 1777 je sprožila na pobudo prvega škofa Szilya Janoša delavnost Mikloša Kúzmiča. Začetnik prekm. katoliške književnosti, sorodnik Ševane, se je narodil 1737. v Dolnji Slaveči, umrl pri Sv. Benediktu v Kančovcih kot župnik in „Okrogline Slovenske vice-ešpereš“. „Slovenski šilabikar“ in „Sveti Evangelijomi... na slovenski jezik obrnjeni“ so izšli 1780. (tisk. Sopron) v založbi škofa Szilyja. Našla sta se izobraženi dobrotnik in delavni, inicijativni vaški župnik med ljudstvom, ki še svojega jezika nikoli ni čitalo — in ta zveza je položila trden temelj katoliški prekmurski knjigi. Kúzmič je napisal še: katekizem: biblijske zgodbe; znamenito, še danes rabljeno „knigo molitveno“; knjigo za bolnike in morda še kaj. Njegova pisma Szilyju (škof. arhiv v Sombathelyu) dokazujejo, da je sam dajal pobudo za izdajo mnoge svoje knjige; da je pripravljao pesmarico, prevod tolerančnega patenta Jožefa II. in še kaj. Žal je njegovo delo še slabo preiskano, dasi najbolj vplívno.

Glavni delavec za katoliško prekmursko knjigo v 19. stol. je bil Jožef Košič, roj. 1788. v Beltincih, umrl 1867. kot župnik na Gornjem Seniku. Poslovenil je „Krátki

Podružnica „Kola jugoslovanskih sester“ v Murski Soboti priredi v dobrodolen namen, dne 3. dec. t. ob 1/2 9. zvečer v kavarni „Krona“

Miklavževo in srečolov.

Vstopnina prostovoljna. Darila se sprejemajo od 6. — 8. ure v kavarni.

Dijaško polje.

Ni nam je potreben nov časopis?

Pred kratkim sem dobil v roke že drugo številko Novega časa, novega časopisa naše krajine. Z zanimanjem sem ga bral, ker sem bil radoveden, kakšna je ideja „Novega časa“, ideja današnje mladine. In kakšna je? Dobra! Človekoljubna ideja: mladina hoče pomagati našemu delavcu in kmetske mu ljudstvu. Za vzor si je izbrala velikega moža dr. Janeza Ev. Kreka, moža ljubezni in pravice, moža, ki ni iskal v življenju sebe in svojih osebnih koristi, ampak je živel za dobrobit svojega naroda, za srečo svojega bližnjega. Res, lep vzor si je zbrala mladina novega časa.

Pomagati trpečemu in zapostavljenemu ljudstvu, to je torej namen naših najmlajših, to je ideja „Novega časa“. Lepa katoliška ideja! In kakšna je ideja naših „Novin“? Nekateri izmed naših najmlajših trdijo, da „Novine“ sploh nobene ideje ne zastopajo. (Med temi so zlasti oni, ki „Novin“ sploh ne berejo, ali jih pa le mimogrede „pošnofajo“). Toda kdor jih prebere, ta bo moral priznati, da zastopajo tudi Novine svojo idejo, ki ni nič manj lepa in nič manj človekoljubna, kot je ona naše mladine, „Novega časa“. Priznati moramo, da „Novine“ niso med najboljšimi listi, a tudi

návk vogrskoga jezika“ 1833, ki še zagovarja madžarščino in „državni narod“, dočim „Zabrisani Sloven i Slovenka med Múrov i Rábom“ 1845. predstavlja edinstveno zanimivo delo v vsem slovenskem slovstvu one dobe. V prvem delu še zagovarja hvaležnost „madžarski domovini“, „Zgodbe vogerskega kralstva“ 1848. pa že ostro govore o Madžarih.

Neznan je še pisatelj zanimivo pisanih „Starin železnih i salejskih Slovenov“ iz prve polovice 19. stol.

Druga polovica 19. stol. nam ni več prinesla važnejših tekstov; v tej dobi so nastali v glavnem mnogi prevodi abecednikov, med katerimi se odlikujejo oni Janoša Kardoša (1801.—1875.). Ta je prevel iz madžarščine med drugim Aranyev ep „Toldi“. Z njim se je zaključila vrsta pomembnih protestantskih piscev. Nadaljnje knjižno delo se je v glavnem vršilo v izdajanju ponatisov. Tvornost je usahnila, nova pot se ni pokazala.

Med katoličani je oživela delavnost ob začetku 20. stoletja; tedaj je že prihajala k nam vseslovenska knjiga. Narodna zavest je bila, ki je vzbudila delo dr. Franca Ivanócyja. Iz njegove pobude se je razvil tisk, ki je načel program dotlej neznanih smeri. Bistvo tega programa je še danes nujno, toda stojimo že tik pred časom, ko bo slovenska knjižna beseda prinašala duha vsega naroda tudi v Slovensko krajino.

Naša nujna dolžnost je, da zberemo dela svoje minulosti, če hočemo, da bo živel v naši bodočnosti tvorni duh.

za nič niso, kot to trdijo nekateri iz vrst mladih. Zboljšati bi jih bilo treba in potem bi postale lahko boljše, lahko tudi zelo dobre.

In to bi bila dolžnost naše mladine, to je naša dolžnost, da podpiramo „Novine“, ki so že toliko dobrega napravile našemu ljudstvu in nam samim. Toda „nova“ mladina si hoče priboriti zaslug, pokazati hoče svetu, da tudi ona nekaj zmore, da zna nekaj več kot starejši in zato je ustanovila „Novi čas“. Pa to sedaj v največji gospodarski stiski, ko nima ljudstvo denarja za najpotrebnejše stvari. Ali širi „Novi čas“ res kakšno novo misel? Ali niso bili ljudje, ki so že zdavnaj pred nami pisali „Novine“ vneti za isto idejo, za katero se danes v nemamo mi? Da, isti smoter so zasledovali, za isto idejo so živeli in se žrtvovali. Njihova dejanja so nam priča za to. Še danes delajo za svoje ljudstvo, za svojega bližnjega.

Vprašam Vas, dragi bralci, ali je bilo torej potrebno v teh težkih razmerah ustanovljati „Novi čas“? Ali ni škoda tratiti denarja, časa in energije, ki se uporablja v ta namen, za novo idejo, ki pa je že stara? Če bi se vse to uporabilo za „Novine“, ali ne bi lahko bile mnogo boljše kot so? Zdaj širita dva lista isto idejo in — konkurirata med seboj! Zato še morajo biti neki drugi vzroki za tem. Malo nas je in še mi se cepimo, malo moči imamo in še to delimo! „Nova mladina“, ali res sledi svojemu vzoru, ali posnemaš Kreka?!

Mladina, kaj praviš k temu in kaj praviš vi starejši?

(Op. ur.: Gornji članek smo prejeli že pred mesecem in ga odložili. Ker širijo prištaši „Novega časa“ po naših vaseh „grozeče“ glase, da bodo naše Novine za 1—2 leti uničili — zato prinašamo ta članek. Pripominjamo da ne priznavamo listu toliko idealizma kakor pisec članka in sodimo, da pisanje o „kosmosu“ in „kaosu“ (Glej 1. števil. N. č.!) ni za našega — kmeta! Vsiljevanje književne slovenščine — in celo take! — pa je stvar záse.)

Slovenska krajina.

Velik sprevod. Dne 17. nov. je bio edini sin Benkov Gusti 27 let star iz Srdice na meji pri Sotini ob pol 12 vori predpoluden ustreljen od graničarskega vojaka. Krugla je šla od prave strani skoz prsi i mu je prebila srčno žilo. Smrt je takoj nastopila. Delo je zela uradna komisija v roke. Sprevod se te vršio v nedeljo ob 3 vori. Toliko ljudstva se zbralo na pogrebi, ka je Gorička še ni vidila. Bilo je nad 2 jezero ljudi. — Malo se nam čudno zdelo, ka ga je od hiše do cintora sprevodila ciganska godba na pihala, duhovnik ga je pa le na cintori čakal.

Cigani so krali i ropali. 17. nov. po noči so v trgovino g. Rosenbergerja v Rogošovcih vdrli roparje. Najpre so strli oboje dveri, potem sta dva šla notri i začeli blago nositi na travnik. To je opazil sosed Janič Imre, ki je zbudil orožnike. Sam pa je prijavo ednoga i ga je držao, a drugi so pa dvakrat strelili na njega. Spoznao je, da so cigani. Preci blaga so že vö znosili

a vdnesti so ni mogli, ar so je že preganjali. To noč so šтели tudi na farofi i pri Kantorji krast, a so bili pregnani. Cigane že majo v zaporaj.

Ljutomer — Strigova. Vlom na Otinhribu. Na Globočkem vrhi — Strmec blizu Robariji pri Previki — Ljutomer so tatovi vlomili v Vršičevo stanovanje. Z debelim drogom so razdejali železni križ na okni, razbili šipe, vse ključavnice in zapahe ter odnesli mnogo perila, vso obleko možko in žensko, lepo puško dvocevko z znakom in vso municijo (patrone). Orožništvo v Strigovi i tudi v Ljutomeru že pridno išče tate in da so že na sledu. Posestnik Otinhriba je razpisal lepo denarno nagrado tistemu, ki pripomore k izsleditvi tatov.

Pišite zaupno in ostanite tajno na S. Vršič, Ljubljana.

Dopise pa članke za Novine trbe pošilati na naslov urednika: Jožko Maučec, akademik, Ljubljana, Sv. Petra c. 74. — prosimo vse prijatele našega lista, naj pazijo na to!

Zakaj tak? V Soboti dá občina peči delati eden urad, pa so šli pečára iskat — prek Mure! V našoj krajini je zadosta dobrih pečarov, zato bi radi znali, zakaj ide ravno sobočka občina mimo njih? Župan i podžupan sta toti ne tü rojeniva, ali záto domačim pečarom lejko. služ dajo!

„Prekmurska knjiga.“ Pod tem naslovom prinašamo v toj številki govor, ki ga je meo naš akademik na razstavi naših knjig v Soboti meseca avgusta. Objavljamo ga v pisemenoj slovenščini, ar je zlasti namenjeni dijakom i drugim šolanim ljudem, ki so dužni, da našo književnost dobro poznajo.

Bivši dijaki sobočke gimnazije nam naznanjajo: „Dobro ste odgovorili zavolo naše gimnazije. Že od negda so se na njoj kokóteki mrščili pa ešče kakši tigriš je svoje kanzobce kazao! Mi bi znali dosta povedati, kakša je razlika med profesori; eden je n. pr. čteli nore nemške frlice, mesto da bi nas včili; drugi je dopüsto, da so mesto včenjá spevali itd. Žalostno je bilo že negda na našoj gimnaziji, zato smo je pa ne cele nigkar dosegnoh.“

Bogojina. Tukajšnje Prosvetno društvo „Sloga“ priredi dne 5. decembra 1932. v Prosvetnem domu Miklavžev večer. Na sporedu bo mladinska igra: „Sv. Miklavž prihaja“, govor o sv. Miklavžu, nastop Miklavža in razdelitev daril. Igra med odmoru tamburaški zbor. Začetek ok 7. uri zvečer.

Opozarjam občinstvo, da darila dobro preveže z motvozom in listek z naslovom prilepi na paket da ne bo zamenjav. Darila se sprejemajo v šoli pri šolskem upravitelju in na pošti.

Oton Brelih,
podpredsednik Prosvet. društva.

Po tujini.

Bogastvo pa lakota — pod istov strehov! Že smo pisali, kak mečejo Amerikanci v morje milione kil kave i silja — v morje, ar več pripovajajo kak morejo v peneze spraviti. Podobno se godi tudi v drugih državaj — Evrope. Dozdaj smo

čüli, da ogromne množine ljudstva trpijo lakoto na Kitajskom, v Indiji, Afriki, zdaj se pa to že bliže tüdi Evropi. Tak n. pr. v Grčiji, ki je južna sosida naše države, že od negda povlejo množina grozdja, ki je tüdi pri nas poznano kak „süho grzdje“ v trgovinaj. To so Grki tržili po vsem sveti i to je bio eden najvažnejših vrelcov njihovoga življenja. Zdaj nemrejo spraviti telko grozdja v svet pa je minister zapovedao, naj ga zmešajo s krüšnov melov, da grozdje doma pojejo . . . — Vogri pa z vinom nikam nemro, zato ga prej mesto mleka deci davajo pa vojakom mesto črne kave!

Nekaj novoga! V mehikanskoj državi Vera Cruz ščejo sprejeti zakon, po šterom morajo štariši prositi oblast za dovolenje, če ščejo meti deco . . . Tak se godi v Mehiki, gde preganjajo Kristusovo Cerkev!

Kmet — doktor. Vseučilišče v Upsali na Švedskem, je imenüvalo 79 letnoga kmeta Patrika Petersona za částnoga doktora. On je zbrao 36.000 reči v svojem kraji i je zapisao, napisao je slovnico, zbrao pripovisti i pesmi svoje domačije.

Potresi so v zadnjih 400 letaj vzeli življenje 13 milijonom ljudi.

Na Vogrskom se je v zadnjih 10 letaj prebivalstvo pomnožilo za 700.000 ljudi. Dnes ma Vogrska 8 mil. 688.000 düš.

Finska, država na severi Evrope, je tüdi prepovedala pitje alkohola. De so pa preveč skrivoma tržili i nosili prek meje, zaporu so puni bili, tak da so zdaj dovolili pitje. Zmernost je pač najbolša pot!

Sto let star doktor živé v Gorici, slovenskom mestu v Italije. Mož izda opravla svoje delo.

CENE:

Pri nas so pa cene sledeče: biki kg 2 do 4.50 Din, telice kg 2 do 4.50 Din, teoci kg 4 do 5.50 Din, krave kg od 1 do 3 Din, svinje kg 6 do 7 Din.

Cene kmetskim pridelkóm 100 kg: pšenica 150 Din, žito 120 Din, kukarica 95 Din, oves 120 Din, hajdina 90—100 Din, ječmen 120—122 Din, proso 100 Din, krumpiš 60—70 Din, seno 60—70 Din, slama 40—50 Din.

Oglas!

Sprejme se takoj najkasnej do 15. decembra ena

gostilničarska kuharica

od 25 do 50 let stara, štera je zmožna samostojno voditi kuhinjo. Isto tam se sprejme takoj en

vajenec (inaš)
za gostilničarsko obrt

Josip Turk
gostilničar, Murska Soboti

P O M O Č

Glasiło AGRARNE in GOSPODARSKE ZADRUGE. — List za povzdigo prosvete, gospodarstva in združništva

Izhaja vsak mesec, kot priloga Novin, ki jo naročniki Novin dobijo brezplačno. — Za druge stane številka 1 Din, ali letno 12 Din.

Našim naročnikom.

Namen „POMOČI“ je, da prinaša kmetu in obrtniku v Slovenski krajini vsakovrstne članke, ki naj pomagajo razumeti različne težave današnjega gospodarskega življenja, ki posebno tlačijo našega kmeta. Dalje želimo objavljati članke, ki poučijo o potrebnih stvareh pravnega značaja, kakor je n. pr. testament, o katerem najdete spis v tej številki. Posrečilo se nam je, dobiti priznane in dobre strokovnjake, da nam bodo o vsem tem pisali.

Dalje obveščamo svoje čitatelje, da bomo prinašali različne pravne nasvete, ki se tičejo n. pr. sporov (vsaj) med posestniki radi zemlje, denarnih posojil, žalitev, oproščenja od vojaščine, raznih pravic itd. Pišite o svojih željah uredništvu in dobite odgovor v „Pomoči“. Trudili se bomo, da bo vsak čim bolj zadovoljen. List si pa shranite, ker Vam pride še kak članek kdaj prav!

Uredništvo Novin.

Dr. Joža Basaj, ravnatelj v Ljubljani:

Kmečki dolgovi.

Vprašanje kmečkih dolgov se veliko razmotriva zlasti radi tega, ker na eni strani obstoji moratorij za kmečke dolgove v gotovem obsegu na podlagi zakona od 19. aprila 1932, na drugi strani pa se nahaja pred narodno skupščino predlog novega zakona o zaščiti kmeta in o ureditvi kreditnih razmer v državi.

Sedaj veljavni zakon o zaščiti kmeta.

20. aprila t. l. je stopil v veljavo zakon o zaščiti kmeta, po katerem so kmetje-dolžniki zaščiteni pred svojimi upniki na ta način, da ni dopustna izvršba na kmetove premičnine ali nepremičnine za terjatve, ki so nastale pred 20. aprilom 1932. Dopustna pa je tožba do pravomočne razsodbe glede terjatev in ravnotako seveda tudi zavarovanje terjatev z vknjižbo ali z rubežem.

Ta zakon pa ne velja za vse upnike brez izjeme, temveč so kreditne zadruga (posojilnice), potem regulativne hranilnice občin in banovin in naposled poldržavne ustanove kot privilegirana agrarna banka in državna hipotekarna banka, izvzete.

Ker je ta zakon veljal samo do 20. oktobra 1932. in v tem času še ni prišlo do končno-veljavne rešitve vprašanja o kmečkih dolgovih, je bil ta zakon z nekaj spremembami podaljšan še za dva meseca t. j. od 20. oktobra do 20. decembra t. l. S tem se je hotelo dati narodni skupščini dovolj časa, da le na podlagi temeljite razprave in obsežnega materijala razpravlja o konverziji kmečkih dolgov.

Novi načrt zakona o zaščiti kmeta.

In res je minister za poljedelstvo predložil narodni skupščini načrt zakona o zaščiti kmeta, ki pa po svojem bistvu zopet še ne predstavlja končno rešitev, temveč je

v stvari le nov moratorij za kmetijske dolgove še za eno leto, t. j. do decembra 1933.

Važno pa je, da ta načrt uvaja že tudi razdolžitev za prezadolžene kmete v gotovem obsegu. To, kar je za trgovce prisilna poravnava, katere se danes radi obče krize trgovci toliko poslužujejo, nekaj podobnega se za prezadolžene kmete uvaja s tem zakonskim načrtom.

Povrh tega pa ima načrt še druge važne določbe, ki se ne tičejo le kmeta, temveč kreditnih razmer sploh in to: a) maksimiranje obrestne mere, b) moratorij za denarne zavode radi prevelikega navala vlagateljev.

Bistvene določbe načrta novega zakona o zaščiti kmeta.

Novi načrt vsebuje v glavnem štiri poglavja. In v vsakem poglavju so podrobnejše določbe o vprašanih, ki so razdeljena na ta štiri poglavja. V sledečem podamo le na kratko vsebino teh poglavij.

1. Odgoditev plačil in izvršb.

Moratorij za kmečke dolgove se podaljša še za eno leto t. j. do decembra 1933. Vendar pa je ta moratorij deloma širši, deloma pa tudi ožji, kot je bil dosedanji. Strogo vzeto ni to moratorij, ker pri moratoriju tožba ne bi bila dopustna, temveč je le odgoditev izvršb.

Za kmeta se smatrajo osebe, ki obdelujejo zemljo in katerih obdavčeni dohodki izvirajo pretežno od kmetijstva, če posestvo ne obsega več kakor 50 ha obdelane zemlje.

Dolžniki-kmetje bodo morali kljub odgoditvi plačil in izvršb plačati tekom enega leta 8% na obresti in 2% na račun kapitala.

Od moratorija je pa sedaj izvzetih precej terjatev, ki do sedaj niso bile izvzete. Zato se bodo mogle utoževati in tudi z izvršbo izterjati terjatve, ki so nastale te-

kom zadnjega leta izkupovanja konsumnih predmetov, dalje terjatve za alimente, terjatve iz plač in mezd onih oseb, ki so zaposlene v gospodarstvu ali gospodinstvu dolžnika, terjatve za stanarino, terjatve zdravnikov, lekarnarjev in pogrebnih podjetij in tudi terjatve obrtnikov za obrtniška dela, ako so le te nastale v zadnjem letu.

Zaščita kmeta dolžnika bi veljala sedaj proti vsem upnikom, tako da bi tudi kreditne zadruga, regulativne hranilnice občin in banovin, pa tudi Privilegirana agrarna banka in Državna hipotekarna banka bi le v slučaju izterjavanja vezane na določbe tega zakona,

2. Znižanje kmečkih dolgov v slučaju prezadolženja.

Načrt predvideva delno razdolžitev za resnično prezadolžene kmete. Razdolžitev bi mogli primerjati s prisilno poravnavo, kakršna velja sedaj za trgovce. Če namreč presegajo kmetovi dolgovi 70% vrednosti njegovih premičnin in nepremičnin, more tak prezadolžen kmet v roku treh mesecev od uveljavljenja zakona pri sodišču predlagati znižanje svojih dolgov z odpisom tako, da smejo po odpisu znašati največ 70% vrednosti njegovega premoženja.

3. Maksimiranje obrestne mere.

Radi izjemnih razmer, radi splošne gospodarske in posebno finančne krize predvideva načrt zakona tudi maksimiranje obrestne mere za hranilne vloge in za kredite.

Ministerski svet bo namreč na predlog ministerstev, ki prihajajo v poštev, in v sporazumu z organizacijami denarnih zavodov ter z Narodno banko od časa do časa po banovinah določil maksimalno obrestno mero za vloge in za kredite.

Pametna je ta določba zakona radi tega, ker daje obrestni meri kljub vezanosti na zakon vendar potrebno gipčnost. Obrestna mera bo različna po banovinah, ker so tudi gospodarske in kreditne razmere v posameznih banovinah zelo različne. Obrestna mera pa se bo tudi še v banovinah lahko spremenila od časa do časa, kakor bodo pač zahtevale spremenjene kreditne in gospodarske razmere.

4. Zaščita denarnih zavodov in vlagateljev.

Kar je sedaj urejeval že znani § 5 o „počeku“ ali moratoriju denarnih zavodov, to obravnava načrt zakona v deset paragrafih podrobneje. Ako namreč zaide denarni zavod v težkoče radi splošne gospodarske krize in radi čezmernega dviganja

hranilnih vlog, izda na njegovo prošnjo in na predlog ministra za trgovino in industrijo za zavod posebno uredbo z zakonsko močjo. Taka naredba zaščiti denarni zavod pred vlagatelji, ki potem ne morejo v svrhu izterjanja svojih vlog proti denarnemu zavodu nastopati niti s tožbo, niti z izvršbo niti s predlaganjem konkurza.

V čem je bistvo vprašanja?

Gotovo je radi splošne gospodarske in posebej denarne krize položaj kmeta-dolžnika tak, da ga nikakor ne smemo prepuštili na milost in nemilost njegovemu upniku, pa naj si bo to zasebnik ali banka. Če bi bilo to dopustno, bi šlo lahko tisoče in tisoče kmetov posestev na dražbo, bi se zemlja prodajala v brezcene in bi kmečke družine izgubljale streho in ognjišče.

Izredno gospodarske razmere zahtevajo izrednih ukrepov. In najvažnejši med izrednimi ukrepi je odlog plačila in izvršbe za kmete-dolžnike, torej svoje vrste moratorij. Zakon torej zahteva, da se dolžniku v teh težkih razmerah da možnost, da diha, da se ne zaduši. Bistvena določba, s katero se ščiti kmet, je torej **neizvršljivost terjatev** ali moratorij napram kmetom-dolžnikom.

Kljub temu pa načrt zakona nalaga dolžniku, da mora plačati tekom enega leta najmanj 10% na račun obresti in od plačila glavnice.

Kaj pa je s konverzijo?

Konverzija pomeni končno veljavno spremembo razmerja med upnikom in dolžnikom v tem smislu, da se ali spremeni obrestna mera (navadno zniža) ali da se spremenijo roki in višina odplačevanja dolga (roki podaljšajo in obroki znižajo) ali pa se s konverzijo skuša priti nasproti dolžniku v obeh smereh glede obresti in višine odplačevanja.

Načrt zakona nikakor ne pomeni konverzijo kmečkih dolgov, ker smo videli, da ne uvaja nekaj stalnega in končno veljavnega, temveč samo nekaj začasnega. Zakon hoče ščititi kmeta-dolžnika zopet le za eno leto. Moratorij je omejen torej na eno leto. Maksimirane obresti so omejene na eno leto.

Neglede na to pa moramo priznati, da v stvari zakon daje pravo rešitev perečega vprašanja, četudi samo začasno v tem:

a) da dolžnik in njegova družina niste izpostavljeni v težkih časih gospodarske krize skrajnim meram upnika t. j. prodaji posestva ali inventarja

b) da se tudi obrestno breme olajša. Nedvomno je namreč, da je težišče ureditve kmečkih dolgov v pravični ureditvi obrestne mere nikakor pa ne v enostavnem brisanju dolgov, kakor so nekateri razlagali in je velika večina razumela vprašanje razdolžitve kmeta.

Kaj pa je z brisanjem kmečkih dolgov?

Tisti, ki zahtevajo brisanje kmečkih dolgov in ravnatako tisti, ki predlagajo, da vse kmetijske dolge prevzame država kot edini upnik kmeta, niso resni. Oni ne premislijo, da to ni nobena rešitev, temveč je to

nekaj nesmiselnega in nemogočega pri sedanjem družabnem in gospodarskem redu, brisanje kmečkih dolgov bi morala izvesti vlada, ki bi se postavila popolnoma enostransko samo na stališče dolžnikov in to nesolidnih dolžnikov. Pošten, soliden dolžnik se zaveda, da bi bila krivična zahteva po brisanju dolgov. On se zadovolji, da se mu zniža obrestna mera, da se ga ne davi v času krize in da se mu da možnost, da odplačuje stopnjema v daljših rokih svoj dolg. Vlada, ki bi hotela izvesti razdolžitev z brisanjem kmečkih dolgov, bi morala delati proti interesom celokupnega gospodarstva. Da bi pa država prevzela celokupne kmečke dolge, kot edini upnik, je pa še večji nesmisel. Odkod naj pa država vzame ta ogromna sredstva? In kdo naj bi vplačeval državno blagajno sredstva, potrebna za razdolžitev v državi, v kateri je nad 80% kmetijskega prebivalstva in v kateri je gospodarstvo izrazito agrarno?

Škoda iz zmote.

Demagogi, ki govorijo, da kmetu ne bo treba več plačati dolgov in dolžniki, ki to verjamejo, škodujejo sami sebi in celokupnemu gospodarstvu. Nevarnost je namreč in ob enem resničen pojav, da dolžnik drugače gospodari, drugače se oblači, drugače troši, sam in družina, ako je mnenja, da se je dolg na lahek način, rekel bi s potezo peresa naenkrat iznebil. Pred tako demagogijo so celo ministri ponovno svarili. Minister dr. Demetrovič je dejal na javnem zborovanju:

»Nekateri so stvar napačno razumeli in so mslili, da se bodo kar vsi dolgi brisali, oziroma da jih bo plačala država. To nikakor ne more biti, ker država ni nekaj poleg ali izven ljudi. Ako bi država mogla plačati, mogli bi plačati tudi poedinci. Konverzija kmetov dolgov ne pomeni nič več kot to, da se kratkoročni dolgi spremenijo v dolgoročne, da tako morejo kmetje priti do sape, da pozneje, ko se razmere nekoliko izboljšajo, izpolnijo svoje obveznosti.«

Razdolžitev, o kakršni neutemeljeno govorijo demagogi in na katero verjamejo lahkoverni dolžniki, bi se namreč izvesti edino le z razlastitvijo ogromnega števila varčevalcev, ki so svoje prihranke zbirali v denarnih zavodih in so ti denarni zavodi te prihranke potem posojali kmetom. Taka razlastitev bi ne bila le grob vsakega smisla in vsake volje za varčevanje, temveč bi tudi porušila sedanji kreditni sestav, na katerem sloni današnje gospodarstvo. Tako razvitega gospodarstva, kakršno je danes, si namreč brez kredita ne moremo predstavljati. Kredita pa ni, ako ni kapitala. Kapital pa ustvarja le pridnost in vstrajnost in samoodpoved milijonov varčevalcev.

Kapital kreditnih zadrug in regulativnih hranilnic po mestih je namreč privarčevan in se je tvoril tekom dolgega časa iz skromnih a trajnih vsot malih in srednjih ljudi. Ti prihranki so prisluženi s trdimi žulji, so mnogokrat skoro pristradani, tako da si varčevalec ni privoščil najpotrebnejšega, kaj šele da bi mislil na razvedrilo ali druge užitke.

Pomen in potreba varčevanja.

S tega stališča moramo tudi odločno ugovarjati onim, ki pravijo, da bi bila najenostavnejša rešitev kmečkih dolgov v „zmerni inflaciji“. Gotovo ni zdravo, če je kupna moč dinarja previsoka, radi prevelikega pomanjkanja dinarja. Vnebovpijoča krivica pa bi bila, ako bi se hotelo danes vprašanje kmečkih dolgov reševati na račun milijonov malih varčevalcev na tako enostaven način, kakor je „zmerna inflacija“.

Ne moremo si kaj, da ne bi tu navajali besede, ki jih je zapisal na ta naslov »Narodni gospodar« glasilo Zadružne zveze v Ljubljani:

»Zadružništvo, kot je pri nas, predstavlja široko organizirano varčevanje malih ljudi. Zadružništvo je vršilo propagando za varčevanje, ki je najboljša podlaga naprednega gospodarstva in ljudskega blagostanja. Ali naj potem zadružništvo te svoje nauke zataji, prekličje? Ali naj da prednost nesolidnosti pred solidnostjo, zapravljenosti pred varčnostjo, lenobi pred pridnostjo? Tega ne moremo. Naš emblema je čebelica z napisom: „Delaj, hrani, množi!“

Zaključek.

Povdarimo za zaključek še enkrat naša načela, ki naj veljajo v vprašanju kmečkih dolgov.

Vprašanje kmečkih dolgov je treba reševati **predvsem z vidika obrestne mere**. V tem je težišče in edino pravična rešitev. Priznati moramo, da je slovensko kreditno zadružništvo dosedaj vzorno delovalo na znižanje obrestne mere, tako da je dolžnika naših kreditnih zadrug opravičeno zavidal vsak brat na jugu za zmerno obrestno mero, ki mu jo je dovoljevala posojilnica. Po tej poti pa morajo kreditne zadruge iti naprej. Ravno radi današnjih izredno težkih razmer morajo posojilnice delati na to, da se kmetu dolžniku prizna za njegov dolg izredno nizka obrestna mera.

Cene kmetijskih pridelkov so danes v strašnem nesorazmerju s cenami industrijskih in obrtnih izdelkov. Delati moramo torej na to, da se **cene kmetijskih pridelkov dvignejo**, sicer ne more biti govora o rentabilnosti kmetijskega gospodarstva. In če ni rentabilnosti kmetijskega gospodarstva, je tudi izključeno, da bi tako gospodarstvo nosilo visoko obrestno mero za kredite.

Proti sramotnim cenam živine.

Zadnje čase se dosta piše po slovenskih časopisih o sramotni cenah živine v našoj krajini. Nedavno smo zvedeli od vodilnih oseb, štere vživajo velki ugled pri denešnji politični državni stranki i štere imajo dobre zveze v Beči, da dobijo za našo živino ništerni v Beči pri edni kili štiri dinare čistoga dobička. Ešče več smo zvedeli. Zvedeli smo tudi, da se od tistoga časa, kak je dobila naša krajina kontingent v Avstrijo, zaslužili ništerni čistoga dobička do dva milijona dinarov. Da se bar nikolko odpomore toj nebovpijoči krivici, se obračamo na vse občine v Slovenski krajini s prošnjov, da naj vsakša občina poskrbi

več podpisov, če ne bi štel župan podpisati pa naj podpišejo občinski odborniki ali drugi ljudje i se nato prošnja s podpisu pošle v parlament. V prošnji se bodo zahtevalo, da naj živina v našoj krajini ma isto ceno, kak živina prek Mure. Nadale, da naj dobijo vsi mesarje naše krajine dovoljenje za izvoz živine v Avstrijo, da bode med mesarji konkurenca i se cena živine zviša. Podpisi občin se naj nato pošlejo na: Agrarno zadrugo v Črensovčeh i nato zadruga skupno v belgrajski parlament. Uredništvo.

Druga nedela v Adventi.

Evangelij sv. Mataja vu XI. táli.

V onom vremeni; gda bi Ivan čuo v vozi dela Kristušova, poslavši dva od svojih vučencikov, pravo je njemi: Ti si té pridóci, ali drugoga čakamo? I odgovoreči Jezuš veli njima: Idočiva nazvejstita Ivani, sten sta čula i vidila. Slepí vidijo, plantavi hodijo, gobovci se očiščavajo, glühü čüjejo, mrtvi gori stanüjejo, nevolnim se Evangelium nazneščava. I blaženi je, ki se ne spači v meni. Gda bi pa njidva odišla, začno je Jezuš praviti množini od Ivana: ka ste vö šli v pustino glédat? jeli rozgo od vötra gibajočo? ali ka ste vö šli glédat? človeka v mehkom gvanti oblečenoga? ovo, ki se z mehkim gvantom oblačijo, v králevski hišaj so. Ali ka ste vö šli glédat? Proroka? ešče velim vám i več od Proroka. Ar je te, od šteroga je pisano: ovo jaz pošilam angela mojega pred licom tvojim, šteri pripravi pot tvojo pred tehom.

„Zvezda zorjanska, glás kričéčega v püstini.“ Ivan Krstíteo, je bio zapreti v gorskoj trdnjavi na vzhodnoj obali Mrtvoga morja, blüzi arábske meje. Zapreti je bio, ar je velikaši Herodeži v obráz povedao: Naj ti je dovoljeno meti ženo tvojega brata!

Jezuš je pa včüo té čas, ali Ivánovi vučenci so se nej mogli odločiti za Njega. To je bolelo Ivána, zàto je — kak za svoj teštament — dva najvörnejšiva poslao pitat Jezuša, či je On oblübleni Rešíteo. Pa sta šla i pitala. Jezuš jima je odgovoro z rečmi Iza-jáš proroka, z rečmi od šterih so Židovje znali, ka idejo na Mešijaša. Pa vidila sta vsa tà dela i nákonci jija je Jezuš šče potrdo v právoj vöri rekši: Blaženi, ki se ne opotekne nad menov! Gda sta vučenca to vse povedala Iváni, je znábiti ponovo svoje najlepše reči: Ovo Agnjec boži, ki odjemle grehe sveta! Znábiti je to bila njegova zadnja, labudja pesem. Jezuš njemi je pa té čas držao mrtveči guč rekši vnožinam: Znàte, što je tè spokornik, ki je dve leti predgao na voskom bregi srebrnoga Jordàna, med rogozom i

gramozom) Človik, šteroga reči ste žedno pili v kmičnooblačnih dnévaj pa ešče v krvàvordečih nočaj. Tè je rékši kak šterišté izmed dvanajstèrih prorokov, àr je sam bio napovedani — po Malakijaš pröroki.

Lüdje za hrbtom ogrizàvljejo, Bog hváli.

Molimo, v adventnom vremeni, ka smo bàr malo spodobni Iváni Krstíteli — v stanovitnom zatajüvanji.

Kmetsko i gospodinjsko nadaljevalne šole.

Že od 1. 1920. naprej se je najšeo tü pa tam kakši požrtvovalen vučíteo, šteri je vido, da povojna dobra leta našega kmeta pripelajo na sirmaško palico. Penez puno, oštarije den na den pune lüdi, obleč modern in na mesto doma pripovani i zašiti — se je küpüvao v najdrakših trgovinaj itd.

Vse to i ešče dosta drugoga je bolelo tistega vučítela, šteri se je poglobo v düšo kmečkoga človeka i opazüvao, kak on hodi rakovo pot.

To so tüdi vidile oblasti i so začnole v hasek kmetskoga človeka prirejati tečaje, šteri bi vučelstvo sposobili za poučevanje našega mladoga kmetskoga naraščaja. Tej tečaji so pa rodili — poleg že obstoječi — precejšnje število kmetsko in gospodinjsko nadaljevalnih šol.

Zgodovina Slovenske krajine.

V.

Cerkvene razmere med panonskimi Slovenci v začetki madžarske države.

Čüli smo, da so meli panonski Slovenci že pred prihodom Madžarov v Panonijo krščansko vero, štero sta med njim razširjavala sv. brata Ciril i Metod, podi slovanskima knezoma Pribinom i Kocelom. Tak je bilo cerkveno i versko življenje med ogrskimi Slovenci že rano na precí visiki stopnji. Mnoge cerkve se že omenjajo v 9. stoletji. Gda so se začnoli madžarski navalí, je bilo lüdstvo skoro več kak pou stoletja brezi dühovnikov i cerkvij, vendar je lüdstvo očüvalo na skriven način krščansko vero i z veseljom pozdravilo misonare, šteri so prišli proti konci 10. stoletja znova na Vogrsko. Pod prvim krščanskim vogrskim kralom sv. Štefanom (1000—1038.) i njegovimi krščanskimi nasledniki je cerkveno življenje hitro napredovalo.

Najprlé so bili vogrski Slovenci prideljeni püšpekiji v Gyüri (Raab), štera je bila ustanovljena že leta 1009, nekaj Slovencev pa je tüdi pripadalo püšpekiji Veszprimi.

Gda pa je po smrti hrvačkoga krala Dmitrija Zvonimira (1088), nastanola na hrvačkom, zavolo kralevskoga prestola državlanska bojna, je vogrski krao Ladislav vdoro na Hrvačko i si podvrgo zemlo med Dravov i Savov i je leta 1093. vstanovio v Zagrebi novo püšpekijo, šteri je pripadalo

tüdi Medžimurje i južni deo denešnje Slovenske krajine, to so predvsem župnije: Léndava, Dobrovnik, Turnišče i Bogojina, štere so bile v zalajski županiji (Zalamegye). Slovenci v železni županiji (Vasmegye) so ešče naprej pripadali püšpekiji v Gyüri. Vogrske Slovence je ta ločítev jako zbolela. Vsi vogrski Slovenci bi bili radi sküпно pod püšpekijo v Zagrebi. Zato so se Slovenci v železni županiji s svojimi dühovniki vred oprli györskomí püšpeki Mikolini i prosili zagrebskoga püšpeka Prodana, naj je sprejme v svojo püšpekijo. Ta svaja med obema püšpekama je trpela precí časa, dokeč je ne krao odločo, da Slovenci železne županije spadnejo pod gyürsko püšpekijo, Slovenci v zalajski županiji pa pod zagrebsko püšpekijo, pod šterov so ostali do 18. stoletja, dokeč je ne kralica Marija Terezija vstanovila novo püšpekijo v Sombatheli.

Tüdi župnije so se med vogrskimi Slovenci rano vstanovile, najstarejše segajo že v 11. stoletje. Mnoge cerkve v Slovenski krajini so ešče zdaj znameniti spomeniki cerkvenoga stavbarstva. Največ so k tomi pripomogli bogati plemenitaše, šteri so bili cerkveni patroni, to je predvsem rodbina Szehy i Banffy, šterivi sta pa tüdi pri razširjavanji lüteranstva po Slovenskoj krajini igrali jako velko vlogo.

V denešnjem glavítom mesti Slovenske krajine v Soboti je bila najhitrej zozidana prva cerkev že leta 1071. Precí časa je bila cerkev v rokaj templarjev. Za časa velikih i dugih križarskih bojnaj, v šterih so

se nahajali vojaki iz cele Evrope, so mele te križarske bojne namen, da rešijo svete kraje v Aziji, v Palestini, to so predvsem kraji: Jeruzalem, Damask i drugi kraji, šteri so nam poznani iz svetoga pisma iz rok krvoločnih i poganskih narodov Arabcov, i pozneje Turkov, šteri so si te svete kraje podjarmili. V tej križarskih bojnaj so se najbolje trüdili razni redovi, kak templarji i drugi križarski redovi. Tak so dobili templari precí zemle v gornjem deli Slovenske krajine, to je na denešnjem našem Goričkom. Središče templarov je bila Gornja Lendava ali bolše i kratko grad. To zemlo so meli templarji v svojoj oblasti do leta 1311., najme v tem leti je bio njihov red razpuščen. V tom leti je prišlo vse posestvo templarov s Sobotov v roke grofov Szehy, šteri so dali cerkev v Soboti večkrat prezidati. Sóbota se je v najstarejših časoj zvala Oissnic ali Uissnic nastalo (iz olšnica od oloha ali ološa „jelša“, „jouša“.) Iz teh imen se vidi, da je denešnja Sóbota bila najprlé slovanska naselbina i dobila ime po gosto nasajenih joušaj. V 14. stol. pa so si Slovenci izposodili od Madžarov ime Murasombat i tak kratko Sóbota.

Jako stara je tüdi župnijska cerkev na Tišini. Ladja je pozidana ešče v romanskom slogi, v 11. ali 12. stoletji. Prezbiterij ali svetišče pa je v gotskom slogi iz koncem 14. stol. Zozidala ga je pobožna grofica Sara Szechy.

Lüdska pripovedka pripovedüje, da je Sara prebivala v svojem gradi v Soboti i

V našoj Slovenskoj krajini so se ob prvih pojavile te šole v šolskem letu 1928/29. Brez slave so pa že ništeri učitelji našo mladino včili prle. Od tega časa naprej so pa leto za letom napredovali.

So li vse te šole dosegole svoj pravi nam v popolni meri, to bo pokazala bodočnost. Poleg tega pa je tudi ne moj namen, soditi dela tistih, šteri se žrtvujejo za naš narod. Stojim pa na stališči, da je vsaka spametna sodba potrebna i bo tem šolam gotovo v hasek.

Naš kmet si predstavla te šole posebno v začetki za nepotrebne i glede nekak nezavupno v delo svojega učitelja i duhovnika, šteriva ravno tu delata najbolje skupno. Gda pa spozna v zdajšnji žmetni časoj, da njemi te šole utrjujejo i budijo že obvupano zavest i lubezen do kmetske grude i dela, te se njegovo srce, ki je liki vosek, spremeni i je do vzeten do vsega dobrega, pametnoga i hasnovitoga.

Te šole pa tudi prirejajo zaključne slovesnosti z govori, deklamacijami, s pevanjem i razstavami. Večkrat se mi je že ponudila prilika, da sem si ogledao te slovesne zaključke tu pa tam pa našoj banovini. Ne so pa bili vsi pravi izraz kmečkoga dela i duha. Posebno pa razstave so v tom pogledi bile jako pomanklive, ar so ne pokazale prave kmečke domačnosti i pravoga kmečkoga dela. Redke so bile razstave, štere so pokazale poleg pismenih nalog i tort, piškot ali kak je že zovejo, kaj kmečko domačega.

Jako važno je to, ka naj razstavijo kmečke ali gospodinjske šole?

Kmetijsko nadaljevalne šole naj bi razstavile poleg pismenih izdelkov vse gospodarsko orodje, štero si kmečki človek po zimi sam doma napravi. Ravno tak bi ta razstava mogla pokazati vse poljske pridelke na takši način, kako so je učenci pridelali pred obiskam te šole na način, šteroga so se včili v šoli po zimi, po leti pa vöni na poli s svojim učitelom. Ta razlika bi bila prvi znak uspeha teh šol.

od tu obiskavala tišinsko cerkev. Ar je bila ta pobožna grofica betežna v nogaj, se je morala voziti i si večkrat v potoki Mokoš (Mokoš je potok, šteri teče skozi Tišino) hude boličine hladiti. Kak pobožna grofica je obľubila, da bode Mariji na čast okrasila njeno cerkev, če ji Marija sprosi zdravje. I rejsan se je ta obľuba zpunila i grofica Sara je ozdravila i dala tišinski oltar na novo zozidati i cerkev olepšati s törmom. Od toga časa je postanola Tišina znamenita boža pot. K „Mariji milosti“ so zahajali daleč Slovenci, tudi iz Štajerskoga. Leta 1426. so pa Törki to podobo z drugimi dragocenostmi vred odnesli iz Tišine, cerkev oropali nakitja i podobo Marije vrgli v nekši grm, gde je bila 7 let. Nekoč pa je pastir našeo to podobo i lekaj, zavolo strahi pred Törki so prepelali v Lankovice na Štajersko, gde so na prizadevanja sv. Janeza Kapistrana frančiškana zozidali cerkev i samostan. Od toga časa so Lankovice postale priljublena boža pot za prekmurske Slovence. (Dale.)

Pri raztavaj gospodinjskih šol pa je ravno tak žmetno opaziti pravo navadno kmetske jestvine i pečenjel! Vsakši kmet sna, ka je njegovo pravo jesti zelje, repo, krumpič, kropec. zasükano pogača, zlevanka itd.; samo potrebno je, ko si naša gospodinja zna to téčno i čisto napravili. Kelko mladih dekeo je, ki ešče ne vejo pravilno doжитi i s tem večkrat napravijo škodo pri kravi. Kak lepi mlečni izdelki bi se dali razstaviti. Kakšni ponos, ne samo kmečki, liki slovanski bi bio na razstavi, če bi jo krasio lén, predivo, preja, platno, domačo obleko na roko zašito, grebév, špica preslica, kolovrat, trlica itd. Poleg vsega toga stara obleka pravilno zakrpana, čisto oprana i lepo zglajena.

To je najmenje povedano, ko bi mogla meti vsaka takša razstava i ne bi bilo človeka, šteri bi se vupao povedati, ka je to ne prava z lubeznijov prepojena, zdrava i napredna kmetska razstava.

Ne pa treba obvupati tistim, šteri so že dozdej delali za napredek našega gospodarstva i gospodinjsta. Le naprej po tej poti in naše dobro prekmursko lüstvo Vam bo za Vaš požrtvovalni trüd zahvalno i ta zahvalnost je najbolje stalen spomenik, ar je živ i se prenaša od roda do roda!

Dr. G.:

O izjavi poslednje volje.

Uvod. Človeku ni le na prosto voljo dano, da razpolaga s svojim premoženjem med živimi, sklepa pogodbe, prodaja in kupuje, najema in daje posojila itd., marveč mu naše postave dajejo tudi pravico in možnost, da odredi, kaj naj se z njegovo imovino zgodi po njegovi smrti, komu naj ta pripade, kadar on umre.

Tista odredba, s katero nekdo določi, kdo naj prevzame za njim njegovo premoženje, bodisi v celoti ali pa le glede določenih delov, se imenuje njegova *poslednja volja*.

Pomen tega izraza leži v tem, da more vsakdo, ki mu zakon daje sposobnost s poslednjo voljo razpolagati s svojo imovino, do zadnjéga trenutka svojega življenja, svojo poslednjo voljo napraviti, že napravljeno vsak čas preklicati ali nadomestiti z drugo.

Kdo je sposoben napraviti poslednjo voljo?

Na to vprašanje odgovarja naša postava, da zamore napraviti poslednjo voljo na splošno vsakdo, ki je ob času, ko jo napravi, pri zdravi pameti. Veljavne poslednje volje ne more napraviti: 1. kdor je ob nje napravi na umu bolen (umobolen). 2. kdor je v pijanem stanju, 3. kdor je od sodišča iz kateregakoli razloga preklican; kdor je pa preklican zaradi zapravlivosti, lahko s poslednjo voljo razpolaga le čez polovico svojega premoženja, drugo polovico mora zapustiti tistim dedičem, ki so po postavi sami poklicani za njegove naslednike; 4. kdor še ni dopolnil vsaj 14. leta svoje starosti. Kdor pa je star že več kot 14 let, pa še ni dopolnil 18. leta, ta lahko izjavi svojo poslednjo voljo le pred sodiščem; 5. kdor je redovnik, če nima njegov red te posebne pravice, da njegovi člani

redovniki izjemoma smejo napraviti poslednjo voljo.

Če bi katera izmed naštetih oseb napravila poslednjo voljo, bi bila ta neveljava.

Kaka je vsebina poslednje volje?

Oseba, ki zapusti premoženje, se imenuje *zapustnik*, premoženje samo pa imenujemo po njegovi smrti *zapuščino*. Kdor pa zapuščino po zapustniku sprejme, se imenuje *dedič*, dedič sam imenuje prevzeto premoženje *dedščino*. Kadar deduje le eden dedič prevzame vse zapustnikovo premoženje. On je zapustnikov naslednik glede vsega premoženja, ki ga sprejme in stopi glede vseh zapustnikovih pravic in dolžnosti na mesto zapustnika. Kot prevzemnik pravic postane po končanem zapuščinskem postopanju, ki ga vedno izvede zapuščinsko sodišče ali kak od njega določeni notar, lastnik vseh zemljišč in premičnih stvari, upravičenec terjatev, ki so do smrti pristojale zapustniku, pa tudi drugačnih pravic, n. pr. član zadruga, trgovskega podjetja, pri katerih je bil udeležen zapustnik in v kolikor predstavljajo te pravice kako premoženjsko vrednost. Ne nasleduje pa dedič zapustnika v takih pravicah, ki so bile slednjemu le osebno pridržane. Če ima n. pr. zapustnik pravico do došmrtnega užitka kakega zemljišča, ali do državne penzije, ali če je n. pr. član načelstva kake zadruga, ali je železniški uslužbenec in slično, tedaj te pravice z zapustnikovo smrtjo ugasnejo in ne pridejo na njegovega naslednika, ker so bile pridržane le zapustnikovi osebi, niso pa bile del njegovega premožeuja, ki ga lahko dedič prevzame.

Kadar pa je več dedičev, takrat stopijo vsi skupaj kakor da bi bili ena oseba na zapustnikovo mesto.

Dediči so tedaj samo tisti, ki prevzamejo vse zapustnikovo premoženje, četudi jih je zapustnik zavezal, da morajo dati kaki drugi osebi katero določeno stvar v last.

Zapustnik pogosto v svoji poslednji odredi, da morajo dediči kaki osebi, pa najsi je ta oseba tudi sama eden izmed več dedičev, dati v last kako stvar, n. pr. 1 par volov, ali pa plačati določeno svoto denarja. Taka odredba se imenuje *volilo*, oni ki naj to volilo dobi, pa se imenuje *volilojemnik*.

Iz tega se že vidi, da je lahko vsebina poslednje volje prav različna.

Kadar zapustnik v svoji poslednji volji odredi, da naj določeno imenovana oseba, ali več določeno imenovanih oseb dobi vse njegovo premoženje, tedaj s tem imenuje svoje dediče. Vsaka poslednja volja, v kateri zapustnik imenuje enega ali več dedičev, se imenuje *testament*.

Dediča se more imenovati vedno le za celo premoženje, ali pa za določen del premoženja, kakor $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$ itd. Taka odredba bi se glasila na primer sledeče:

„Za dediča vsega svojega premoženja imenujem svojega sina Štefana“, ali pa: „Vse svoje premoženje zapuščam svoji ženi Mariji do ene četrtine in hčerki Kati do treh četrtin“, ali „Moj dedič naj bo glede ene tretine moj brat Martin“. (Dalje.)